

Economisch-Statistische Berichten

Samenwerking in de onderneming

★

Prof. Mr A. van Oven

De oplossing
van het effectenrechtsherstelprobleem
Achtergrond en voorspel

★

J. A. P. van Wijck

De uitbreiding van de wereldtankvloot

★

Prof. Dr J. B. D. Derksen

Het begrip levensstandaard

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

38e JAARGANG

No 1888

WOENSDAG 5 AUGUSTUS 1953

Nederlandsche Handel-Maatschappij, N.V.

DEVIEZENBANK

Hoofdkantoor: Amsterdam, Vijzelstraat 32

127 kantoren in binnen- en buitenland

Uw bank

voor voorlichting en bemiddeling bij
IMPORT, EXPORT EN TRANSITO

R. MEES & ZONEN

A° 1720

BANKIERS & ASSURANTIE-MAKELAARS

ROTTERDAM

AMSTERDAM - 's-GRAVENHAGE
DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

DYNAMOS, MOTOREN, INSTALLATIES

*** Adverteer in de E.-S.B. ***

Uitvoering van bouw- en
betonwerken onder toepassing
van alle moderne bouw-
methoden

VRAAGT BROCHURE WERNINK's WERKEN No. 35

**N.V. WERNINK's BETONMAATSCHAPPIJ
LEIDEN**

Directie: P. A. WERNINK Jr en Ir J. J. G. VAN HOEK

H. BRONS Jr

MAKELAAR IN ASSURANTIËN

TELEFOON 11 19 80
(3 LIJNEN)

EENDRACHTSWEG 11
ROTTERDAM

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.
Telefoon 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Dr J. Geluck, Zwijnaardse
Steenweg 357, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland en de
Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—,
overige landen f 28,— per jaar. Abonnementen kunnen
ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per
ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 cts.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor West-
zeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties
te richten aan de Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam. (Telefoon
69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f 0,30 per mm. Contract-tarieven op aan-
vraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten”
f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt
zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van
redenen te weigeren.

Samenwerking in de onderneming

Men kan zich verbazen over de wereld, waarin wij leven! De techniek en met haar de huidige wijze van voortbrenging hebben de individuele behoeftenbevrediging gans veranderd. Wie voorziet in eigen levensonderhoud? Een ieder levert in deze technisch en organisatorisch zo gecompliceerde wereld een zeer bescheiden bijdrage aan het geheel der voortbrenging, waarvoor hij zich in ruil de producten van anderen (het resultaat van het werk van vele, vele anderen) kan verschaffen.

Dit is het gevolg van de technische vooruitgang en van de daarmee gepaard gaande arbeidsverdeling (arbeidssplitsing). Deze eenvoudige waarheid gaat echter schuil achter de uiterlijke verschijnselen en wordt daarvoor nauwelijks door de hedendaagse mens beseft. Het is een tragisch feit, dat dit inzicht en de innerlijke ontwikkeling van de mens geen gelijke tred hebben gehouden met de enorme veranderingen, die zich in de wereld om hem heen hebben voltrokken.

Daarom is het nodig geworden te wijzen op de noodzakelijkheid van samenwerking binnen de onderneming. Daarom is het evenzeer noodzakelijk de klassenstrijd, dit psychische ziekteverschijnsel van onze „samen”leving, te overwinnen.

Het produceren binnen een onderneming is een gezamenlijke bezigheid. Ieders bijdrage tot de totstandkoming van het product is van belang, een ieder heeft in meer of mindere mate invloed op de kosten van vervaardiging en op de kwaliteit van het product. Dit inzicht dient aanwezig te zijn bij de leiding, zowel als bij de „geleiden” binnen de onderneming. Dit is een ondernemingsbelang van de eerste orde. Verwezenlijking van deze samenwerking is een stuk *geestelijke* arbeid, die binnen de onderneming moet worden verricht.

De uit de *politieke* sfeer aan de bedrijven opgelegde ondernemingsraad zal slechts een bescheiden bijdrage tot de oplossing van het vraagstuk der samenwerking kunnen leveren. De eigenlijke samenwerking dient via de lijn-

organisatie (van directie, via bedrijfsleiders en bazen naar de arbeiders) te worden gerealiseerd, kortom, in de dagelijkse verhoudingen in het bedrijf. Een bijeenkomst van de ondernemingsraad — van tijd tot tijd gehouden — kan aanvullend werken, te weten, dat met de instelling van een ondernemingsraad de samenwerking is verzekerd.

De schrijvers van het hier aangekondigde boekje „Samenwerking in de onderneming”¹⁾ geloven te zeer in het goede gevolg van de instelling van een ondernemingsraad. De goedwillende ondernemer zal meer gereserveerd zijn, wetende hoe moeilijk het is een waarlijke samenwerking tot stand te brengen in onze gespleten samenleving. Hij weet ook hoe moeilijk het voor de leden van de ondernemingsraad is, het zo nodige contact met de leden van het personeel te behouden, opdat niet het gevaar van vervreemding ontstaat. In de „practijk” van de ondernemingsraad is dit één van de moeilijkste punten.

Toch wordt nadrukkelijk gezegd, dat de geestesgesteldheid beslissend is! „Daarvan hangt het af of er van de samenwerking, die de wet beoogt, iets terecht komt. Zij kan niet worden afgedwongen”. De wet biedt slechts een geraamte! Daarom dragen werkgevers en werknemers de morele verantwoordelijkheid voor het welslagen der wet, aldus het boekje.

Inderdaad komt het op de geestesgesteldheid aan. Deze kan niet door de instelling van ondernemingsraden in het leven worden geroepen. De politieke sfeer kan slechts de vormen vastleggen. De inhoud is het resultaat van het geestelijk leven der samenleving.

In deze tijd is niets gevaarlijker dan zich aan illusies over te geven. Daarvoor te waarschuwen acht ik mijn plicht.

Helmold.

J. M. MATTHIJSEN.

¹⁾ „Samenwerking in de onderneming”. Praktische toelichting op de Wet op de Ondernemingsraden, door Mr W. F. de Gaay Fortman, Hoogleraar aan de Vrije Universiteit en D. W. Ormel, Secretaris van de Sociaal-Economische Raad. T. Wever, Franeker 1951, 60 blz., klein formaat, f 1,50.

INHOUD

	Blz.		Blz.
Samenwerking in de onderneming, door Ir J. M. Matthijsen	603	London Letter, door Henry Hake	611
De oplossing van het effectenrechtsherstelprobleem; achtergrond en voorspel, door Prof. Mr A. van Oven	605	Aantekening: De ontwikkeling der Russische landbouw, door Ir M. K. Hylkema	612
De uitbreiding van de wereldtankvloot, door J. A. P. van Wijck	607	Geld- en kapitaalmarkt, door Drs J. C. Brezet ..	614
Het begrip levensstandaard; een rapport van de Verenigde Naties, door Prof. Dr J. B. D. Derksen	609	Statistiek en: Emissies in 1953	615
		Bankstaten	615

COMMISSIE VAN REDACTIE: Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries; C. van den Berg (secretaris). Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Assistent-redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK

Prof. Mr A. VAN OVEN, De oplossing van het effectenrechtsherstel; achtergrond en voorspel.

De toonder-effecten, welke de bezetter onrechtmatig in het verkeer had gebracht, circuleerden in grote getale ter beurze. De noodwetgever van na de bevrijding achtte zich niet gerechtigd, degenen die op de beurs dergelijke effecten gekocht hadden, uit hoofde van dat enkele feit een beroep op hun goede trouw en de daaraan inhaerente rechtsbescherming te ontzeggen. Soms geschieden de aankopen onder zodanige omstandigheden, dat de verkrijger wist of had moeten begrijpen, een „besmet” stuk deelachtig te worden, of althans met een verhoogde kans daarop rekening had moeten houden. Doch wellicht was de voor hem optredende commissienair of bankier verplicht te handelen zoals hij deed. Met het oog op de gevarieerdheid dezer feitelijke constellaties moet dus de mogelijkheid worden open gehouden, de weegschaal naar de zijde van de gedeposeerde te doen doorslaan. Uit hoofde van het streven naar rechtvaardigheid, waarvan de wetgever was beziel, moest hij aan de Raad voor het Rechtsherstel een zeer ruime armslag geven. De regeling van de noodwetgever blijkt in de praktijk volkomen onhanteerbaar door de combinatie van haar casuïstisch karakter en de massaliteit der materie. De vroegere bezitters verlangden in beginsel integraal rechtsherstel en hadden daarom bezwaar tegen de bescherming der beursverkrijgingen; „de beurs” ging zich gedragen als de kampioen voor de tegenwoordige bezitters. Toen de herstelrechtspraak in Mei 1952 met betrekking tot een uitermate principiële en elementaire controversale stelling nam ten nadele van „de beurs”, ging zij „staken”. Om een beëindiging van de staking te bewerkstelligen, stelde de Regering een voor de beurs meer bevredigende oplossing van het rechtsherstelprobleem in het vooruitzicht. Op 1 Juli 1952 besliste de Raad voor het Rechtsherstel, dat De Nederlandsche Bank de uit de omzetting van de guldensopbrengst der aan de Joden ontnomen effecten in Duits schatkistpapier voortgevloede schade voor haar rekening moest nemen. Dit betekende een aanzienlijke stijging van het te verwachten uitkeringspercentage van L.V.V.S. en een dienovereenkomstige daling van het belang der rechtsherstelgeschillen, zulks ten koste van de Staat.

J. A. P. VAN WIJCK, De uitbreiding van de wereldtankvloot.

Schrijver plaatst in dit artikel enige kanttekeningen bij het jaarverslag van de Nederlandsche Reedersvereniging, voor zover dit betrekking heeft op de uitbreiding van de wereldtankvloot. De berekeningen, die ten doel hebben de uitbreiding van de wereldtankvloot in cijfers uit te drukken, kunnen naar twee gezichtspunten worden ingedeeld: 1. de leeftijdsopbouw van de wereldtankvloot en 2. de vervoerscapaciteit der wereldtankvloot, ter vergelijking met de vervoerskwantiteit van olie. Betreffende de eerste methode merkt schrijver op, dat door de enorme ontwikkeling in het tanker-scheepstype na de oorlog, er een groter aantal tankers voor vervanging in aanmerking komt dan op grond van de leeftijdsopbouwscijfers zou kunnen worden geconcludeerd. Betreffende de tweede methode merkt schrijver op, dat rekening moet worden gehouden met de afstanden waarover de olie overzee vervoerd moet worden, en met moderne features van de moderne tankers.

Prof. Dr J. B. D. DERKSEN, Het begrip levensstandaard; een rapport van de Verenigde Naties.

De Verenigde Naties hebben enige tijd geleden een Commissie van Deskundigen benoemd ter uitbrenging van advies over de meest geschikte methoden voor definiëring en meting van de levensstandaard en de wijzigingen daarin, rekening houdende met de mogelijkheden voor internationale vergelijkbaarheid. Deze Commissie heeft haar verslag aan de Secretaris-Generaal uitgebracht. Strikt genomen is het gestelde probleem theoretisch onoplosbaar ten gevolge van de onvergelijkbaarheid der behoeften, met uitzondering misschien van zekere elementaire behoeften. Als meest praktische oplossing ziet de Commissie een studie van componenten, d.w.z. bepaalde algemeen erkende groepen van behoeften, die elk in hun elementen kunnen worden ontleed, zonder volstrekt vergelijkbaar te zijn. De behoeftenvoorziening zelf is dikwijls niet direct meetbaar; in plaats daarvan wordt het gebruik van indicatoren voorgesteld, die meetbaar moeten zijn. De moeilijkheid bestaat dat sommige indicatoren zo ver af staan van de eigenlijke behoeftenvrediging, dat de conclusies niet altijd duidelijk zijn of niet nauwkeurig genoeg, dat te veel indicatoren worden opgesteld, die onderling afhankelijk zijn, en dat sommige indicatoren betrekking hebben op beschikbare faciliteiten i.p.v. op de werkelijke behoeftenvoorziening. De Commissie heeft een groot aantal opmerkingen gemaakt over de verschillende wijzen waarop de indicatoren kunnen worden opgesteld, en de noodzakelijke gegevens verzameld kunnen worden. Zij heeft ook een soort minimumlijst van indicatoren opgesteld en ook een lijst van prioriteiten voor uitbreiding van het aantal indicatoren zodra dit met de verbetering van de statistische organisatie in de minder-ontwikkelde landen mogelijk wordt.

SOMMAIRE

Prof. Mr A. VAN OVEN, La solution de la réparation des titres spoliés; arrière-fonds et prélude.

L'auteur traite dans cet article du conflit autour de la réparation des effets mis en circulation illégalement par l'occupant. L'écrivain n'examine ici que le litige quant aux effets vendus en bourse.

J. A. P. VAN WIJCK, L'extension de la flotte mondiale de bateaux-citernes.

L'auteur épingle quelques caractéristiques du rapport annuel de l'Union néerlandaise d'armement pour autant que cette relation porte sur l'extension de la flotte mondiale de bateaux-citernes. L'auteur porte surtout l'attention sur les méthodes de calcul de l'extension de la flotte mondiale de bateaux-citernes.

Prof. Dr J. B. D. DERKSEN, Le concept standard de vie, un rapport des Nations-Unies.

Les Nations-Unies ont il y a quelque temps, nommé une Commission d'experts pour l'émission d'avis sur les méthodes appropriées pour la définition et la mesure du standard de vie et de ses modifications, compte tenu des possibilités de comparaisons internationales. L'auteur s'étend sur le rapport de cette commission.

De oplossing van het effectenrechtsherstelprobleem

I

Achtergrond en voorspel

De achtergrond.

Oorlogswonden genezen nu eenmaal niet spoedig. Dat geldt voor de materiële wonden, die aan ons land zijn toegebracht, doch ook — en zelfs vooral — voor de geestelijke. En onder deze laatste nemen de juridische een belangrijke plaats in. Hoe moeilijk is het gebleken, een juiste geneesmethode toe te passen. Men denke aan de zuivering, aan het — processueel afgehandelde, doch maatschappelijk nog lang niet opgeloste — probleem der politieke delinquenten. Doch ook op het terrein van het privaatrecht: de rechtsverhoudingen tussen de individuen onderling waren in vele gevallen ten gevolge van een ingrijpen van de bezetter scheef getrokken. In zeer ernstige mate deed zich dit verschijnsel gevoelen met betrekking tot effecten. Door de bezetter in groten getale onrechtmatig aan de eigenaren ontnomen, werden deze vermogenswaarden in het verkeer gebracht, en geraakten in handen van personen, die van de herkomst der stukken niet op de hoogte waren, dikwijls niet op de hoogte konden zijn. Eerst na de bevrijding, dank zij de effectenregistratie, bleek dan deze herkomst. En aangezien Nederland inmiddels weer een land was geworden, waar naar rechtvaardigheid werd gestreefd, stond men voor de taak, de gerechtvaardigde belangen van deze beide groepen — enerzijds de gedeposedeerden en anderzijds de „tegenwoordige bezitters”¹⁾ — zorgvuldig tegen elkaar af te wegen.

Met betrekking tot enkele grote categorieën van gevallen bleek deze belangenafweging niet zo moeilijk. Betrof het een op naam luidend effect, dan had de verkrijger door een betrekkelijk eenvoudig onderzoek de herkomst kunnen ontdekken. En voorts wanneer het effect, ook al was het een *toonder*-stuk, op andere dan de normale regelmatige wijze, m.a.w. anders dan in beursverkeer, was verkregen, dan bestond er wel in hoge mate aanleiding — de tijdsomstandigheden in aanmerking genomen — rekening te houden met de kans van onregelmatige herkomst. Het had op de weg van de verkrijger gelegen, naar die herkomst een onderzoek in te stellen, of, indien zulks niet mogelijk was, zich van aankoop te onthouden. Het is geenszins nodig, het optreden van deze tegenwoordige bezitters te karakteriseren met begrippen als kwade trouw of onbetamelijkheid. Het is reeds voldoende vast te stellen, dat zij — door geen onderzoek in te stellen en toch te kopen (althans uit hoofde van koop te aanvaarden) — het risico schiepen voor een belangenconflict, en dat dan ook — afgezien van bijzondere omstandigheden — de billijkheid eist, dat de belangenafweging uitvalt in het voordeel van de gedeposedeerde. In het onderhavige opstel blijven deze beide categorieën effecten buiten beschouwing. Het gaat in het vervolg dus slechts om ter beurse verkregen toonder-effecten.

De effecten, welke de bezetter onrechtmatig in het verkeer had gebracht, werden nl. niet slechts langs clandestiene wegen verhandeld, zij circuleerden óók in grote getale ter beurse. Kan men onder die omstandigheden niet precies dezelfde redenering, als zojuist weergegeven, volgen met betrekking tot de ter beurse verkregen toonder-effecten? Het is door velen betoogd, doch ook door velen bestreden. In de over en weer gebezigde argumenten

zal ik mij thans niet verdiepen: de vraag is niet meer actueel. De (nood)-wetgever van na de bevrijding (het Besluit herstel rechtsverkeer, zoals in November 1945 — bij K.B. No F 272 — gewijzigd) heeft haar in beginsel ontkennend beantwoord. Het economisch leven stond nu eenmaal tijdens de bezetting niet stil, de beurs is blijven functionneren. Onder die omstandigheden achtte de genoemde wetgever zich niet gerechtigd, degenen, die daarvan gebruik hebben gemaakt, *uit hoofde van dat enkele feit* een beroep op hun goede trouw en de daaraan inherente rechtsbescherming te ontzeggen. Dat brengt echter geenszins met zich, dat met betrekking tot ter beurse verkregen effecten aan toonder *altijd* ten gunste van de tegenwoordige bezitter zou moeten worden beslist. Ook deze verkrijgingen geschieden nl. soms onder zodanige omstandigheden, dat de verkrijger wist of had moeten begrijpen, een „besmet” stuk deelachtig te worden, of althans met een verhoogde kans daarop had moeten rekening houden. Doch wellicht was hij — of liever de voor hem optredende commissionair of bankier — *verplicht* te handelen, als hij deed, zodat hij niet anders *kon*. Met het oog op de gevarieerdheid dezer feitelijke constellaties moest dus — onder handhaving van het beginsel van bescherming der *normale* beursverkrijging — de mogelijkheid worden open gehouden, de weegschaal te doen doorslaan naar de andere zijde, die van de gedeposedeerde. De berechtende instantie zou dan aan de hand van de omstandigheden van het concrete geval dienaangaande een beslissing moeten nemen.

Tot dusverre kwam alleen nog maar de verhouding tussen gedeposedeerde en tegenwoordige bezitter ter sprake. De materie is echter veel gecompliceerder. Ik heb er destijds in ditzelfde tijdschrift reeds de aandacht op gevestigd²⁾, dat degene, die in het eigendomsgeschied het onderspit delft, zal trachten verhaal te zoeken voor zijn schade op een of meer derden. Voor de tegenwoordige bezitter komt als zodanig in de eerste plaats in aanmerking de commissionair of bankier, die destijds in zijn opdracht het effect ter beurse kocht. Voor de gedeposedeerde, aan wie met betrekking tot het effect geen eigendomsrestel wordt verleend, bestaat de mogelijkheid van een schadevergoedingsactie jegens een of meer „tussenschakels of medeplichtigen”, dat zijn degenen, die betrokken waren bij de lotgevallen van het effect tussen het tijdstip der depossessie en dat der laatste verkrijging. De laatstbedoelde mogelijkheid is zelfs uitdrukkelijk in het Besluit herstel rechtsverkeer vastgelegd (art. 59). Natuurlijk niet in dien zin, dat deze tussenschakels en medeplichtigen *altijd* tot schadevergoeding gehouden zullen zijn. Het hangt er van af, in hoeverre zij wisten of konden weten, eventueel vermoeden of konden vermoeden, te doen fe hebben met een geroofd effect, en voorts in hoeverre voor hen een mogelijkheid bestond, *anders* te handelen. Te dien aanzien gelden dus zo ongeveer dezelfde maatstaven als met betrekking tot het al of niet bestaan van een verplichting tot teruggave van het effect zelf door de tegenwoordige bezitter.

Ziedaar de hoofdlijnen van het wettelijk systeem, vastgelegd in het Besluit No F 272. Het is duidelijk, hoe zorgvuldig de noodwetgever heeft gewikt en gewogen, hoe hij

¹⁾ Op de vraag, wie men precies onder de „tegenwoordige bezitter” moet verstaan vindt men het antwoord in art. 39 sub b Besluit herstel rechtsverkeer.

²⁾ „Het kernprobleem van het rechtsherstel nopens effecten”, „E.-S.B.” van 5 en 12 December 1951, Nrs 1803 en 1804.

zoveel mogelijk heeft rekening gehouden met alle tegenstrijdige belangen, welke voor honorering of bescherming door het recht in aanmerking kwamen. Hij heeft zich een uiterste krachtsinspanning getroost, om de rechtvaardigheid, tijdens de bezetting met voeten getreden, met betrekking tot deze materie wederom zo dicht mogelijk te benaderen. En hetzelfde geldt voor de herstelrechter, de Raad voor het Rechtsherstel, die de hem voorgelegde geschillen nopens effecten op basis van dit systeem heeft berecht. Juist uit hoofde van het streven naar rechtvaardigheid, waarvan de wetgever was bezielde, had hij aan de rechter een zeer ruime armslag moeten geven. Het gaat immers uiteindelijk steeds om vragen, die slechts beantwoord kunnen worden aan de hand van de feitelijke omstandigheden van het concrete geval. En aldus was de herstelrechtspraak — zoals ik destijds (t.a.p.) reeds betoogde — van het begin af aan gedoemd, te belanden in het drijfzand der casuïstiek.

En hier stuiten wij dan op de tragedie van het effectenrechtsherstel: men heeft het te goed willen doen. Immers, ondanks al die goede bedoelingen van wetgever en rechter, of liever juist ten gevolge van die goede bedoelingen, en van de pogingen hen te verwezenlijken, dreigde de rechtsbedeling spaak te lopen. Wij zitten met een regeling, die in de practijk volkomen onhanteerbaar blijkt, zulks ten gevolge van de combinatie van haar casuïstisch karakter en de massaliteit der aan haar onderworpen materie. Want op basis van dit wettelijk systeem zou met betrekking tot vrijwel elk geopponeerd effect, behorende tot de onderhavige categorie (ter beurze verkregen toonder-effecten) minstens één geschil — in vele gevallen méér dan een — uitgevochten moeten worden (hetzij een eigendomsgeschil, hetzij een geschil omtrent een gepraetendeerde schadevergoedings- of regres-vordering). Men kan zich voorstellen, dat dat nogal wat tijd in beslag zou nemen. En de kosten der daartoe vereiste procedures zouden in het algemeen hoog zijn, zulks uit hoofde van de noodzaak van feitelijk onderzoek, zich in elk geval ongunstig verhouden tot de inzet der procedure, die immers slechts bestaat uit één, of hoogstens enkele effecten of eventueel de waarde daarvan. Daar komt nog bij, dat in vele gevallen het feitelijk onderzoek geen resultaat zou blijken op te leveren, zulks bij gebrek aan bewijsmateriaal. Immers, hoe langer het duurt, des te moeilijker de relevante feiten aan de vergetelheid te ontrukken. En ten slotte, indien de betrokkenen er in zouden slagen, hun proces te winnen, indien m.a.w. hun schadevergoedings- en regres-acties op grote schaal met succes zouden worden bekroond, zouden zij dan hun doel hebben bereikt? Het is te vrezen, dat velen dan slechts een desillusie te wachten zou staan. Immers, degenen, tegen wie zodanige acties in grote hoeveelheden zouden worden toegewezen, vormen slechts een betrekkelijk kleine groep: de beursfirma's, welke tijdens de bezetting op grote schaal effecten hebben betrokken rechtstreeks van de roofinstellingen of van de handlangers dier instellingen. En wanneer de aansprakelijkheid voor de (totale) schade aldus uiteindelijk voor een groot deel zou worden geconcentreerd bij deze — dikwijls weinig kapitaalkrachtige — (natuurlijke of rechts-)personen, dan is gemakkelijk te raden, wat het gevolg zou zijn: een groot aantal déconfitures, waarbij dan de belanghebbenden bij het rechtsherstel geheel of grotendeels achter het net vissen.

En zo bleken de vooruitzichten van het effectenrechtsherstel niet rooskleurig. De jurist, die zich dit alles realiseert, bekruipt een gevoel van machteloosheid. Ziedaar het resultaat van het naarstiglijk zoeken naar de meest

rechtvaardige oplossing. Indien ergens, dan doet zich wel in deze materie de onverbiddelijke waarheid van het „*summum jus summa injuria*” gevoelen.

Het voorspel.

Geen wonder, dat reeds heel lang, eigenlijk al van het begin af aan, stemmen zijn opgegaan, die er voor pleitten, het roer om te gooien. Door een krachtige chirurgische ingreep zou aan het doorzielen van deze uit de oorlog stammende kwaal een einde moeten worden gemaakt. Maar hoe? Zoals te verwachten, liepen de meningen dien-aangaande nogal uiteen. Aan de éne kant stonden de vroegere bezitters, die in beginsel integraal rechtsherstel verlangden en mitsdien bezwaar hadden tegen de in het Besluit (K.B. No F 272) vervatte bescherming der beursverkrijgingen. Daartegenover stond „de beurs”, die zich ging gedragen als de kampioen voor de tegenwoordige bezitters (begrijpelijk, als men bedenkt, dat deze laatste tot verhaal van hun eventuele schade zouden terugvallen op de beursleden, door wier bemiddeling zij destijds hadden gekocht), en die juist betoogde, dat de in het Besluit vervatte bescherming der beursverkrijgingen niet ver genoeg ging: het beursverkeer had integraal gesauveerd moeten worden. Het is duidelijk, dat deze beide standpunten te ver uiteen lagen, om tot elkaar te kunnen worden gebracht. En evenzeer is duidelijk, dat een wetswijziging, waarin één dezer beide standpunten zou zijn belichaamd, niet in aanmerking kwam: men kon de verkregen rechten, wortelend in de nu eenmaal in de wet vastgelegde regeling, niet meer gaan beknotten.

Men dacht dan ook aan een derde mogelijkheid. En op dat punt vertoonden de beide overigens zo fel tegenover elkaar staande groepen een bijna ontroerende eensgezindheid. Men betoogde, dat die schade, waarmee men geen raad wist, dan maar gedragen moest worden door de Staat der Nederlanden. Nu is dat natuurlijk heel gemakkelijk gezegd, maar het is toch te begrijpen, dat de Regering in beginsel voor dat denkbeeld niet veel voelde. Wanneer de Staat deze oorlogsslachtoffers zou gaan schadeloos stellen, waarom dan niet ook alle anderen? Doch aldus zou het Rijksbudget wel wat al te zwaar worden belast. De reacties van regeringszijde naar aanleiding van hiertoe strekkende suggesties waren dan ook aanvankelijk volkomen negatief.

Doch hierin is langzamerhand verandering gekomen, en wel ten gevolge van een slechts zijdelings met het rechtsherstel nopens effecten verband houdende ontwikkeling, t.w. de gang van zaken met betrekking tot de boedel-L.V.V.S., het vroegere Lippmann, Rosenthal & Co, Sarphatistraat (Liro). De vroegere bezitters waren in grote meerderheid belanghebbenden bij deze boedel, aangezien hun effectenbezit hun destijds via Liro afhandig was gemaakt. Voor zover zij geen rechtsherstel kregen, behielden zij voor de waarde der effecten, welke aldus voor hen waren verloren gegaan, hun vordering op L.V.V.S. Keerden de effecten via de rechtsherstelprocedure in het bezit terug, dan viel de desbetreffende vordering op L.V.V.S. gewoonlijk toe aan de tegenwoordige bezitter. Deze omstandigheid had dus het gevolg, dat het object der rechtsherstelgeschillen in waarde niet overeenkwam met die der effecten, waarover gestreden werd. De waarde van het geschilobject beliep nl. die van het effect minus de daartegen validerende L.V.V.S.-uitkering. Zou het uitkeringspercentage van L.V.V.S. hoger stijgen dan men aanvankelijk verwachtte, dan zou het belang der rechtsherstelprocedures (voor zover Joodse gedeposeerden daarbij partij waren) naar evenredigheid dalen.

Welnu, in het begin van het jaar 1950, wellicht zelfs reeds enige tijd eerder, werd algemeen bekend, dat het uitkeringspercentage van L.V.V.S. inderdaad hoger zou komen te liggen dan men aanvankelijk had verwacht. Zou hierin wellicht een mogelijkheid schuilen voor een poging om tot oplossing van het rechtsherstelprobleem te geraken? De Regering heeft in dit denkbeeld aanleiding gevonden, iets van haar negatief standpunt prijs te geven, zulks teneinde de kans van slagen van zulk een poging te verbeeteren. De poging heeft bestaan in een door de Staat gegarandeerd aanbod van L.V.V.S. aan haar crediteuren — de Joodse gedeposeerden —, inhoudende een uitkering van 70 pCt, zulks terwijl haar netto-vermogen, beoordeeld naar de op dat tijdstip bekende gegevens, vermoedelijk slechts een uitkering van ca 60 pCt zou hebben toegelaten³⁾. Aanvaarding van het aanbod zou in de meeste gevallen met zich brengen, dat de vroegere bezitter afstand deed van al zijn aanspraken met betrekking tot de hem ontnomen effecten (alleen de aanspraken, welke als „kansrijk” werden gekwalificeerd, bleven gehandhaafd).

Zoals bekend, heeft deze poging het niet ver gebracht. Zij is in de kiem gesmoord door een vonnis van de Raad voor het Rechtsherstel, waarbij aan het L.V.V.S.-aanbod rechtskracht werd ontzegd. Er bestaat m.i. geen reden, dit vonnis te betreuren. Althans niet, wanneer men het aanbod op zijn eigen mérites beschouwt: het had geen beter lot verdiend. Maar het gevolg was, dat het rechtsherstel drama in volle omvang bleef voortlepen. Het mes was afgekeurd als zijnde ondeugdelijk, en daarom bleef de operatie, waaraan toch in zo hoge mate behoefte bestond, achterwege.

Wij zijn al weer enige jaren verder, als de herstelrechtspreek met betrekking tot een uitermate principiële en elementaire controverse — de kwestie van de „gehoudenheid” van art. 53 lid .5 Besluit herstel rechtsverkeer⁴⁾ — stelling neemt ten nade van „de beurs” (vonnis van de Raad voor het Rechtsherstel, Afdeling Rechtspraak, dd. 19 Mei 1952). De gebeurtenissen, die daarop volgden, vormen m.i. de zwartste bladzijde van de geschiedenis van het effectenrechtsherstel. De beurs toonde zich geen „good loser” en besloot te gaan „staken”. Een geste, de oude en roemruchte Amsterdamse effectenbeurs m.i. onwaardig. En voorts vooral ook betreurenswaardig, als men bedenkt, dat de beursleden tijdens de bezetting, toen waarden van hoger orde op het spel stonden, vóór de aan een zodanig besluit inhaerente risico's waren teruggeschrikt. Het kennelijke doel der staking bestond in het uitoefenen van pressie op de Regering, teneinde te bereiken, dat aan de voor de beurs zo onheilspellende ontwikkeling van het rechtsherstel een halt zou worden toegeroepen. En in dat opzicht is dit weinig elegante strijdmiddel inderdaad doeltreffend gebleken. De Rege-

ring heeft blijkbaar geen mogelijkheid gezien — naar ik aanneem uit hoofde van economische overwegingen — aan deze pressie stand te bieden. Zij heeft — teneinde een beëindiging der staking te bewerkstelligen — een voor de beurs meer bevredigende oplossing van het rechtsherstelprobleem in het vooruitzicht gesteld. En zij heeft daarbij de verwachting uitgesproken, dat het resultaat dezer plannen niet door beslissingen zou worden doorkruist. Wanneer men bedenkt, dat de Afdeling Effectenregistratie van de Regering voor het Rechtsherstel — bij welk college de effectengeschillen in eerste instantie aanhangig zijn — blijkens art. 6 Besluit herstel rechtsverkeer verplicht is, de aanwijzingen van de Regering op te volgen, dan kan het uitspreken van deze verwachting niets anders betekenen, dan dat de Regering — m.i. een onbegrijpelijk verschijnsel in een rechtsstaat — in afwachting van de toegezegde regeling de herstelrechtspreek had *opgeschort*. En zo moesten wij, zeven jaren na de bevrijding, nog eens constateren, hoe diep de oorlogswonden zich hebben ingevreten.

Het touwtrekken achter de schermen begon opnieuw. Thans langzamerhand niet meer zozeer tussen de gedeposeerden enerzijds en de beurs anderzijds, als wel tussen deze beide groepen gezamenlijk enerzijds en de Regering anderzijds. Voorlopig overigens zonder enig zichtbaar resultaat. Vermoedelijk zou men nog steeds aan het trekken zijn, ware het niet, dat op 1 Juli 1952 de gang van zaken met betrekking tot L.V.V.S. een nieuwe wending had genomen. Vanuit die hoek van het strijdtoneel werd door de vroegere bezitter — die inmiddels een zeer sterke ploeg, de „Commissie Gedeposeerden”, in het veld hadden gestuurd — een waardevol doelpunt „gescored”. Een doelpunt, waaraan — in tegenstelling tot datgene, bevochten door de beursstaking — zuiver fair play was voorafgegaan. Het bestond in een vonnis van de Raad voor het Rechtsherstel, gewezen op de genoemde datum⁴⁾, hetwelk betrekking had op het Duitse schatkistpapier (Schatzanweisungen), waarin de guldenopbrengst der aan de Joden ontnomen effecten ten dele was omgezet. Beslist werd, dat De Nederlandsche Bank de uit deze omzetting voortgevloeide schade voor haar rekening moest nemen. Dat betekende dus weer een aanzienlijke stijging van het (te verwachten) uitkeringspercentage van L.V.V.S., en een dienovereenkomstige daling van het belang der rechtsherstelgeschillen, zulks ten koste van de Staat (die zich immers op het standpunt stelt, dat de marktschade van De Nederlandsche Bank te zijnen laste behoort te komen). Noodgedwongen deed de Regering een nieuwe schrede op de weg, die de belanghebbende groepen haar zo gaarne zagen bewandelen. Een zo belangrijke schrede zelfs, dat het beloofde land in zicht kwam. Toch moest men eerst nog wat voortgaan met touwtrekken, alvorens het kon worden betreden.

³⁾ Zie dienaangaande de artikelen van Prof. Mr. J. G. Koopmans in „E.-S.B.” van 25 Januari, 1 en 8 Februari en 22 Maart 1950.

⁴⁾ Gepubliceerd in het tijdschrift „Rechtsherstel” onder no 52/225. Groningen.

A. VAN OVEN.

De uitbreiding van de wereltankvloot

Het verslag van de Nederlandsche Reedersvereniging is ieder jaar weer een zeer lezenswaardig document voor allen, die direct of indirect bij de scheepvaart betrokken zijn. Vooral de daarin opgenomen gedetailleerde en gedocumenteerde overzichten van de verschillende scheepsvrachtenmarkten bevatten waardevol materiaal voor het volgen van de lijn der ontwikkeling dezer vrachten.

De bladzijden 47 t/m 52 van het verslag over het jaar 1952 zijn gewijd aan de tankvrachtenmarkt. Na een uiteenzetting gegeven te hebben over het verloop dezer

markt in het jaar 1952, vestigt het verslag de aandacht van de lezer op het enorme nieuwbouw-programma van de wereltankvloot. Deze uiteenzetting wordt besloten met de volgende conclusie:

„Of de consumptie van olieproducten gelijke tred zal houden met deze snelle uitbreiding van de vloot, is een vraag, die men zich voor de eerstkomende jaren met bezorgdheid kan stellen”.

Naar mijn mening is deze passage in het jaarverslag niet helemaal juist gesteld en kan ze aanleiding geven tot het maken van foutieve gevolgtrekkingen. In deze passage

wordt een causaal verband gelegd tussen de ontwikkeling van de consumptie van olieproducten en de uitbreiding van de wereldtankvloot en wordt zelfs de indruk gevestigd alsof deze beide grootheden „gelijke tred” met elkaar zouden moeten houden.

Het komt mij voor, dat men bij een beschouwing over de uitbreiding van de wereldtankvloot met meer factoren rekening moet houden dan alleen met de toeneming van de consumptie van olieproducten.

Teneinde het inzicht in deze materie niet te vertroebelen, zal ik de invloed, die oorlog of oorlogsdreiging op de vraag naar tankruimte heeft, buiten beschouwing laten. Ook zal ik in het hiernavolgende betoog geen rekening houden met de storende invloeden op de vraag naar tonnage veroorzaakt door onberekenbare politieke factoren, zoals vlagdiscriminatie en dergelijke.

De economische functie van de wereldtankvaart wortelt in de overbrugging van de plaatselijke scheiding tussen productiecentra en consumptiecentra. Dit „overbruggen” is voor de tankvaart alleen van belang voor zover er sprake is van transport van olie overzee.

Dit impliceert, dat toeneming van de consumptie van olieproducten, in een gebied waar ruwe olie in voldoende hoeveelheden gewonnen en geraffineerd wordt, geen enkele invloed op de omvang van de wereldtankvloot heeft. Dit spreekt onder andere zeer sterk in de Verenigde Staten van Amerika. In dat gebied wordt ruwe olie gewonnen en geraffineerd en door middel van pijpleidingen worden de olieproducten vervoerd naar de belangrijkste consumptiecentra. De tankvaart komt bij dat deel van de wereldconsumptie van olieproducten helemaal niet te pas. Indien men dus in couranten of tijdschriften leest, dat de consumptie van olieproducten in de Verenigde Staten met x pCt is toegenomen, betekent dat geenszins, dat de tankvaart daarvan naar evenredigheid heeft geprofiteerd.

Alleen die hoeveelheden, welke méér worden geconsumeerd dan lokaal geproduceerd of omgekeerd, welke meer worden geproduceerd dan lokaal geconsumeerd, geven aanleiding tot transport van olie overzee.

In plaats van de in de passage van het jaarverslag der N.R.V. gebruikte term „consumptie van olieproducten” zou het naar mijn mening juister geweest zijn te spreken van „olietransport overzee”.

In de betreffende passage wordt verder gewaagd van de „snelle uitbreiding van de vloot”. Ik neem aan, dat de verslaggever hiermede bedoeld heeft de nieuwbouwtonnage, welke niet ter vervanging van verouderde schepen dient. Uitgaande van die veronderstelling, rijst de vraag, of er inderdaad sprake is van een „snelle uitbreiding van de vloot”.

In de laatste tijd heeft men in vele couranten en tijdschriften berekeningen kunnen aantreffen, welke ten doel hebben de uitbreiding van de wereldtankvloot in cijfers uit te drukken. Deze berekeningen kunnen naar twee gezichtspunten worden ingedeeld:

1. de leeftijdsopbouw van de wereldtankvloot;
2. de vervoerscapaciteit der wereldtankvloot, ter vergelijking met de vervoerskwantiteit van olie.

Bij de sub. 1 gevolgde methode wordt nagenoeg algemeen uitgegaan van de statistieken betreffende de leeftijdsopbouw der wereldtankvloot, samengesteld door Lloyd's Register of door het American Bureau of Shipping. Men constateert dan, dat x pCt van de deadweight-tonnage reeds ouder is dan 20 jaar en concludeert op grond van deze cijfers, dat deze x pCt dus vervangen moet worden. Men ziet naar mijn mening hierbij evenwel

een zeer belangrijke factor over het hoofd. Een schip moet niet vervangen worden omdat het x jaren oud is, maar omdat het in de concurrentie met de moderne scheepstypen niet meer mee kan. De technische levensduur van de tanker is niet maatgevend; het is de economische levensduur, welke vooral in deze tak van bedrijf doorslaggevend is. Op grond van de enorme ontwikkeling in het tanker-scheepstype in de jaren na de oorlog durf ik te beweren, dat er een groter aantal tankers voor vervanging in aanmerking komt dan op grond van de leeftijdsopbouw-cijfers zou kunnen worden geconcludeerd. Dit voor ogen houdende, vraag ik me af, of we inderdaad van een „snelle uitbreiding” van de wereldtankvloot kunnen spreken.

De sub. 2 gevolgde methode, namelijk het berekenen van de vervoerscapaciteit ter vergelijking met de te vervoeren oliehoeveelheden, geeft mij aanleiding tot het maken van de volgende opmerkingen.

Verleden jaar is een studie verschenen van de „United States Petroleum Administration” onder de titel „Transportation of Petroleum”. In de inleiding kunnen we onder andere het volgende lezen:

„Een analyse van de ontwikkeling van de olieproductie en het tankvervoer gedurende de eerste helft van deze eeuw toont aan, dat iedere toeneming van 100.000 barrels per dag van de ruwe olieproductie, neerkomend op ongeveer 5 miljoen ton per jaar, gepaard gaat met een gemiddelde toeneming van de tankertonnage met 15,4 T-2 tanker van 16.675 ton d.w. of van totaal ca 250.000 ton d.w. Indien dezelfde ratio onder de huidige omstandigheden van toepassing zou zijn, dan zou dit veroorzaken een netto toeneming van de bestaande tankvloot met ongeveer 10 miljoen ton....”.

Het behoeft geen betoog, dat dergelijke ruwe en in feite onjuiste verhoudingscijfers van geen betekenis zijn voor het trekken van conclusies ten aanzien van de economisch verantwoorde grootte der wereldtankvloot.

Bij dit soort vergelijkingen verliest men totaal uit het oog de afstanden, waarover de olie overzee vervoerd moet worden. Het wereldolietransport overzee heeft in de laatste jaren enorme wijzigingen ondergaan. De ontwikkeling van het Midden-Oosten als olieproducerend gebied, de aanleg van pijpleidingen vanuit de Perzische Golf naar de Middellandse Zeekust, de ontwikkeling van de olieconsumptie in achtergebleven gebieden zijn factoren, welke enorme veranderingen hebben aangebracht in de oliestroom over de wereldzeeën. Cijfers van de ontwikkeling der olieproductie en olieconsumptie hebben voor het onderhavige probleem alleen betekenis, indien daarbij bekend is over welke afstanden de olie overzee moet worden getransporteerd.

In dit verband wil ik ook nog wijzen op een onzuiverheid, welke schuilt in de uitdrukkingwijze van de vervoerscapaciteit van de wereldtankvloot. Teneinde de heterogene massa van tankers in één grootheid te kunnen uitdrukken, heeft men zijn toevlucht genomen tot het uitdrukken van de vervoerscapaciteit van een tanker in een T-2 eenheid, dat wil zeggen, een tanker van circa 16.600 ton met een snelheid van ca 14 mijl per uur. Men houdt hierbij dus alleen rekening met grootte en snelheid, daarbij verwaarlozend alle moderne features van de in de laatste jaren gebouwde tankers. Toch zijn enkele dezer moderne features van zeer veel invloed op de vervoerscapaciteit van een tanker. Als zodanig noëm ik onder andere de laad- en loscapaciteit. Indien men bedenkt, dat de oudere typen tankers, waarvan er momenteel nog ettelijke honderden de wereldzeeën bevaren, slechts kunnen laden en lossen met een snelheid van 200 ton per uur, terwijl er moderne super-tankers zijn, die laden en lossen met een snelheid van 3.000 ton per uur, dan is dit toch zeker een factor, welke meëspreekt bij het bepalen van de vervoerscapaciteit van een tanker.

Deze factor is vooral van betekenis in de korte vaart, waar het aantal malen, dat per jaar geladen en gelost wordt, groot is.

Stel nu, dat men, ondanks de hierboven aangehaalde bezwaren of daarmede rekening te houden, in staat zou zijn op grond van gefundeerde verwachtingen ten aanzien van een toeneming van het olietransport overzee vast te stellen, dat een uitbreiding van de wereldtankvloot economisch verantwoord is. Dit kan voor een reder evenwel nog geen reden zijn om nu maar een of meer tankers te laten bouwen. Immers, het is een algemeen bekend feit, dat de grote oliemaatschappijen de vervoerscapaciteit van hun eigen vloot inclusief lange termijn-charters aanpassen aan de minimum-behoefte hunner raffinaderijen respectievelijk verkoopcentra. Dit impliceert, dat in een verwachte toeneming van het olietransport overzee in eerste instantie door de grote olieconcerns voorzien zal worden door uitbreiding van de eigen vloot of lange termijn-charters. Dit wordt onder andere bewezen door het enorme bouwprogramma van verschillende oliemaatschappijen en door het feit, dat vele nieuwbouw-tankers van zogenaamde „onafhankelijke reders” reeds zijn vercharterd vóórdat de kiel gelegd is.

Het zijn niet de reders, die tankschepen laten bouwen, die de toekomst met bezorgdheid tegemoet zullen zien, maar veeleer de eigenaren van verouderde schepen, die door hun on-economische vervoerscapaciteit in de con-

HANDEL-MAATSCHAPPIJ

H. Albert de Bary & Co. N.V.

HERENGRACHT 450 · AMSTERDAM

Internationaal handelscontact

Financiering van de buitenlandse handel

currentiestrijd met de moderne super-tankers het onder-spit zullen delven. Dit is evenwel niets bijzonders; het is het gevolg van een normaal economisch verschijnsel, hetwelk inhoudt, dat verouderde productie-eenheden automatisch worden uitgeschakeld zodra nieuwe productie-eenheden efficiënter en daardoor meer rendabel ge-exploiteerd kunnen worden.

Ik wil dit betoog besluiten met het aanhalen van hetgeen de voorzitter van de „Shell Transport and Trading Company Ltd”, Sir Frederick Godber, in zijn jongste jaarrapport heeft verklaard:

„... notwithstanding the large tanker building programme of oil companies and other shipping interests, there should not, taking a long view, be any reason for anxiety about the position over the next few years”.

Scheveningen.

J. A. P. VAN WIJCK.

Het begrip levensstandaard; een rapport van de Verenigde Naties¹⁾

Artikel 55 van het Handvest der Verenigde Naties noemt als een der doeleinden van de wereldorganisatie de bevordering van een hogere levensstandaard, en in het algemeen van voorwaarden voor economische en sociale vooruitgang. Bij de discussies in de Economische en Sociale Raad, vooral naar aanleiding van het door het Secretariaat der Verenigde Naties samengestelde *Preliminary Report on the World Social Situation* (Doc. E/CN.5/267) is wel gebleken, dat veel verwarring en onzekerheid bestaat omtrent de betekenis van het begrip „levensstandaard”, en de maatregelen die genomen zouden moeten worden voor verbetering van de berichtgeving volgens uniforme internationale criteria. De Algemene Vergadering van de Verenigde Naties vestigde in Resolutie 527 (VI), 1952, de aandacht op deze problemen, en verzocht de Economische en Sociale Raad methoden te willen uitwerken voor de verzameling van gegevens met betrekking tot veranderingen in de levensstandaard en het levenspeil in alle landen. In overeenstemming met deze Resolutie besloot de Economische en Sociale Raad, als een eerste stap, de Secretaris-Generaal te verzoeken in overleg met de Gespecialiseerde Organisaties een kleine groep experts te benoemen ter uitbrenging van advies over de meest geschikte methoden voor definiëring en meting van de levensstandaard en de wijzigingen daarin, rekening houdende met de mogelijkheden voor internationale vergelijkbaarheid (ECOSOC-resolutie, 434 B (XIV), 25 Juli 1952).

De Commissie van Deskundigen, waarin zitting hadden Professor V. K. R. V. Rao (econoom, universiteit van

Delhi), Professor Ph. Hauser (socioloog, universiteit van Chicago), Professor Raymond Firth (anthropoloog, universiteit van Londen), E. von Hofsten (Statistische Afdeling, Raad voor Sociale Voorzorg, Stockholm), de eerwaarde L. J. Lebre (redacteur „Economie et Humanisme”, Frankrijk) en O. A. Moraes (Inter-American Statistical Institute); heeft haar verslag aan de Secretaris-Generaal uitgebracht, welk rapport aan de Statistische en Sociale Commissie der Verenigde Naties zal worden voorgelegd voor advies en commentaar voordat het door de Economische en Sociale Raad in behandeling wordt genomen. In de besprekingen van de deskundigen werd deelgenomen door vertegenwoordigers van het Internationaal Arbeidsbureau, de Wereld-Gezondheidsorganisatie, de Voedsel- en Landbouworganisatie en UNESCO.

Terminologie.

De uitdrukking „levensstandaard” wordt in diverse betekenissen gebruikt: als een na te streven doel, als een „norm” vastgesteld door bijv. voedingsdeskundigen, en ter aanduiding van een bestaand peil van behoeften-voorziening. Ter voorkoming van verwarring stelt de Commissie voor de uitdrukking „levensstandaard” alleen te gebruiken in de beide eerste betekenissen. Ter aanduiding van een bestaande toestand wordt de term „levenspeil” of „levensniveau” voorgesteld (Eng. „levels of living”). De discussie van normen lag buiten de bevoegdheid van de Commissie; deze heeft zich derhalve uitsluitend beziggehouden met de definiëring en meting van het begrip „levenspeil”.

Probleemstelling.

In belangrijke delen van de wereld leeft de bevolking

¹⁾ *International Definition and Measurement of Standards of Living; Report by a Committee of Experts, United Nations, New York, Juli 1953.*

onder omstandigheden, welke onvoldoende zijn voor de bevrediging van materiële en immateriële behoeften. Het onderzoek van het „levenspeil” heeft betrekking op het niveau van de werkelijke behoeftenvoorziening in de meest uitgebreide zin, de ontwikkeling in de tijd en de vergelijkingen tussen landen. Strikt genomen is het probleem theoretisch onoplosbaar ten gevolge van de onvergelykbaarheid der behoeften, met uitzondering misschien van zekere elementaire behoeften. Als meest praktische oplossing ziet de Commissie een studie van *componenten*, d.w.z. bepaalde algemeen erkende groepen van behoeften, die elk in hun *elementen* kunnen worden ontleed, zonder volstrekt vergelijkbaar te zijn. De behoeftenvoorziening zelf is dikwijls niet direct meetbaar; in plaats daarvan wordt het gebruik van *indicatoren* voorgesteld, die meetbaar moeten zijn. De moeilijkheid bestaat evenwel, dat sommige indicatoren zo veraf staan van de eigenlijke behoeftenbevrediging, dat de conclusies niet altijd duidelijk zijn of niet nauwkeurig genoeg, dat te veel indicatoren worden opgesteld, die onderling afhankelijk zijn, en dat sommige indicatoren betrekking hebben op beschikbare faciliteiten i.p.v. op de werkelijke behoeftenvoorziening. De indicatoren kunnen niet uitdrukken of de bevolking een optimaal gebruik heeft gemaakt van de beschikbare middelen. Er zijn *macro-indicatoren*, zoals nationale inkomens, en *micro-indicatoren*, zoals verkregen bij het onderzoek van gezinnen; er zijn *indirecte* indicatoren, zoals beschikbare communicatiemiddelen, *potentiële* indicatoren, zoals de waarschijnlijke levensduur, en *persoonlijke* en *collectieve* indicatoren (onderwijs). Van bijzonder belang voor de studie van de economische groei zijn indices van het reële nationale inkomen uitgedrukt per hoofd der bevolking.

De Commissie heeft volle instemming betuigd met de door de Statistische Commissie der Verenigde Naties voorgestelde maatregelen ter verbetering van de statistiek in de onontwikkelde landen. Veranderingen in sociale toestanden vinden slechts langzaam plaats, en de meeste statistische gegevens zijn te onnauwkeurig om veranderingen van jaar op jaar te kunnen meten. De Commissie stelt dan ook voor, dat het *World Social Report* met langere tussenpozen zal verschijnen. De meting van veranderingen in het levenspeil in de verschillende landen moet van meer belang worden geacht dan vergelijking van absolute niveau's tussen de landen. Het gebruik van steekproefmethoden, waar volledige gegevens niet beschikbaar of verkrijgbaar zijn, wordt zeer aanbevolen.

De analyse van sociale toestanden en de interpretatie van de gegevens over het „levenspeil” in onontwikkelde landen dient rekening te houden met de locale sociale structuur en de invloed daarop van het contact met het Westen.

Keuze van componenten en indicatoren.

De Commissie is tot de conclusie gekomen, dat het „levenspeil” in een twaalfstal componenten kan worden ontleed:

1. gezondheidstoestand, inclusief demografische voorwaarden;
2. voeding en voedseltoestand;
3. onderwijs, inclusief alfabetisme en technische vaardigheden;
4. arbeidsvoorwaarden;
5. werkgelegenheid;
6. consumptie en besparingen;
7. communicatie- en transportmiddelen;

8. huisvesting en woningfaciliteiten;
9. kleding;
10. ontspanning en vermaak;
11. sociale zekerheid;
12. rechten van de mens.

Bij de opstelling van een lijst van voorgestelde indicatoren hield de Commissie niet slechts rekening met wat wetenschappelijk wenselijk is, maar ook met de praktische mogelijkheden ter verkrijging van deze gegevens in een niet te verre toekomst. Uit een bijgevoegd overzicht, samengesteld door de Statistische Afdeling van de Verenigde Naties, blijkt wel, dat de samenstelling van de beperkte lijst van indicatoren nog lang niet mogelijk is in alle gebieden, zelfs niet in een aantal hoogontwikkelde landen. Een belangrijk statistisch probleem is de wijze waarop inzicht kan worden verkregen in de frequentieverdeling van bepaalde gegevens, vooral in die gevallen waar aan de berekening van gemiddelden over de gehele bevolking weinig betekenis kan worden gehecht. Een onderverdeling naar geografische gebieden en naar sociaal-economische groepen zou eveneens nodig kunnen zijn. Bij wijze van voorbeeld volgen hier enkele opgaven van indicatoren van de bovengenoemde componenten:

- Ad 1. Gemiddelde levensduur bij de geboorte; zuigelingensterfte; aantal mensen per hospitaalbed; aantal mensen per geneesheer.
- Ad 2. Calorieën-equivalent per volwassene, „oorspronkelijk” en „afgeleid”; totale proteïne-equivalent per volwassene.
- Ad 3. Percentage der kinderen van 5-14 jaar die scholen bezoeken; aantal scholen per 100.000 van de bevolking; dagelijkse courantenoplage per 1.000 inwoners; enz.
- Ad 4. Lengte van de werkweek; uurloon in de nijverheid; reële loonindex.
- Ad 5. „Actieve” bevolking als percentage van de totale bevolking naar geslacht en leeftijdsgroepen.
- Ad 6. Uitgaven voor voeding, als percentage van het nationale inkomen; uitgaven voor sociale doeleinden als percentage van de totale overheidsuitgaven, en als percentage van het nationale inkomen; persoonlijke verbruiksuitgaven per hoofd, en als percentage van het nationale inkomen; kapitaalvorming en besparingen als percentage van het nationale inkomen.
- Ad 7. Passagier-mijlen per jaar per 100.000 inwoners; ton-mijlen per jaar per 100.000 inwoners; benzineconsumptie per jaar per hoofd; aantal vliegtuigen per 100.000 inwoners.
- Ad 8. De opstelling van indicatoren volgens internationale statistische criteria is hier nog niet mogelijk gebleken; de Commissie ondersteunt de pogingen in deze richting thans ondernomen door de Verenigde Naties.
- Ad 9. Katoenen textielgoederen in meters en kilogrammen per hoofd; zijde, kunstzijde en wollen goederen in meters en kilogrammen per hoofd.
- Ad 10. Aantal bioscoopplaatsen per 100.000 inwoners; aantal schouwburgplaatsen per 100.000 inwoners; aantal radiotoestellen per 100.000 inwoners.
- Ad 11. Percentage der „actieve” bevolking verzekerd tegen werkloosheid en ziekte; percentage der bevolking vallende onder ouderdomsverzekering, enz.
- Ad 12. Slechts enkele aspecten van de *Universele Verklaring van de Rechten van de Mens*, welke de meeste leden-staten van de Verenigde Naties heb-

ben aanvaard, zijn voor quantitative meting vatbaar. Daarnaast kan evenwel veel kwalitatieve informatie worden ingewonnen, bijv. over de gelijke rechten van de vrouw met betrekking tot kiesrecht, erfrecht, eigendoms-, huwelijks- en echtscheidingsrecht.

Zonder te veel op statistisch-technische problemen in te gaan, heeft de Commissie een groot aantal opmerkingen gemaakt over de verschillende wijzen waarop de indicatoren kunnen worden opgesteld, en de noodzakelijke gegevens verzameld. Zij heeft ook een soort minimumlijst van indicatoren opgesteld, waaronder synthetische indices, zoals het reële nationale inkomen per hoofd der bevolking en het reële verbruik per hoofd een belangrijke rol spelen, en ten slotte ook een lijst van prioriteiten voor uitbreiding van het aantal indicatoren zodra dit met de verbetering van de statistische organisatie in de minder-ontwikkelde landen mogelijk wordt.

Samenvattend kan gezegd worden, dat de Commissie belangrijk werk heeft verricht door orde te scheppen in een zeer chaotische massa van denkbeelden en feiten, dat de grondslag gelegd is voor een meer systematische verzameling van de grondgegevens, dat opnieuw belangrijke steun is gegeven aan de door de Verenigde Naties reeds gedane stappen om tot verbetering van de statistische informatie te geraken, en dat verwacht mag worden dat zich over deze vraagstukken thans een meer- vruchtbare discussie op internationaal niveau zal kunnen ontwikkelen.

New York.

Dr J. B. D. DERKSEN.

LONDON LETTER

They had been sitting over in the corner of the railway coach for a long time, presumably talking. Eventually snatches of the conversation rose above the monotonous chatter of the train. „But it says here, that the public is estimated to be holding a record amount of money, and yet everybody is complaining of the tightness of money. Well, what do you know?” Apparently his companion did not know very much, except that he — so he said — was holding a record number of notes — a new record low.

Certainly, a number of people are complaining that money is tight, and they are not all making a subjective test: chairmen of public companies are bearing testimony that the money is not there. Yet at the end of May, £ 1,467 millions in currency — notes and coins — were estimated to be in circulation with the public. Roughly £ 30 per head, man, woman and child; or, since the average wage last October was £ 7.11s.11d., approximately a month's wages per person, and four months' wages if the household consists of man, wife and two children. Of course, not everyone is earning the average wage; there are, for instance, salary earners and the shopkeepers. Yet it would make a fascinating study: who holds this money and why, especially as the middle classes and the rich few use banking facilities which reduce, though do not eliminate, the need for holding high cash resources. Incidentally, the currency statistics quoted above exclude the £ 345 millions estimated to be held by the banks.

Some support for the „tight-money” school comes from studying the small savings figures. At the end of April, small savings — the post office savings bank, national savings certificates and Government securities held on the post office register — were £ 72 millions

lower than a year earlier, and £ 120 millions less than two years previously. And as accrued interest has been included in the total, the amount of capital withdrawn must be greater than I have indicated. Take the Post Office savings, for example: during the year May 1952-April 1953, withdrawals totalled £ 890,6 millions and deposits £ 753,2 millions, making a net loss of £ 137,4 millions. The Post Office declares that the balance due to depositors has fallen by only £ 71 millions, so that the amount of interest which was credited but which does not feature as a deposit must have been £ 66,4 millions. This analysis suggests that some depositors are drawing on savings presumably because they are hard up, and experience suggests that when the savings have been cashed, the state of „harduped-ness” is worse than ever. Meanwhile, interest is being added to the books of those who, either by will-power or circumstances, do not draw upon their small savings; these savings are becoming bigger savings possibly in fewer hands. The idea of an extension of a property-owning democracy is taking a hard knock in this sector, at least.

Before leaving small savings, there is another aspect which merits a glance. The decline in the actual amount of small savings has been accompanied by a fall in the value of money, according to the interim index of retail prices. In April 1951, the index stood at 121 (June 17, 1947 = 100) whereas it stood at 141 in April 1953. Thus the theoretical amount which small savings would have bought in April of this year was much less than they would have done two years ago. Let's put it this way, the balances of £ 6,017 millions will buy what could have been bought in April 1951, for £ 5,163 millions, so that the purchasing power in the hands of small savers is only 86 per cent of what it was as recently as two years ago. No wonder that the savings movement is having a tough time and that the feeling of „harduped-ness” is rife.

This feeling, to which the ivory-tower economists do not normally give enough weight, is far from being of abstract academic interest. The boys are asking for more money. The engineers are holding out their hands for another 15 per cent please, only they've forgotten the „please”. One hundred thousand dockers want a „substantial” pay increase, and the same number of bus workers are demanding an extra payment, also described as „substantial”. Building operatives have been refused an additional 6d per hour, though I doubt whether the last has been heard of that claim. Four hundred thousand miners are negotiating for an increase of unspecified proportions, but if it is granted, I bet it will mean dearer coal to the housewife, more expensive fuel to the industrialist, who will seek to pass the buck, and another turn of the transport thumbscrew to augment the one which most of us will be enjoying in the next few weeks. The list, far from being exhaustive, is merely indicative. Obviously, full employment is not enough.

The wage claims are being made for a variety of reasons: it is so clearly good for the soul of the employer to have to consider a wage claim, especially if the trade union leader is able to point out — and he has his opportunities, these days — that the dividend has been raised. On occasion, the equity holder is given a bigger warrant although profits have fallen, but employers cannot then plead poverty or allege that profits must be ploughed back into the business. Ignoring all the refinements the union leader can point to the Financial Times. According to the profit analysis compiled by that paper for the first half of the year, Ordinary dividends were £ 91,2 millions as

compared with £ 83,9 millions in the previous year. If consideration is given at all to earnings, it is to compare the £ 242,7 millions of the first half of 1953 with the dividend mentioned above, rather than to compare it with the £ 297.4 millions of a year earlier.

Scrip issues, too, are falling thick and fast, and these are regarded by the rank and file of trade unionistes, at least, as „something for the shareholder”. Any suggestion that this is not true meets with the sweetly simple question: If it makes no difference, why take the trouble to do it. And sometimes the attitude changes while the question is being asked, and a cunning acquaintanceship with financial matters is disclosed by the guileless query: If the authorised capital is increased, does not that cost money? The answer is: yes, 2 per cent. When that position is reached anyone explaining scrip issues has an intimate sympathy with the last batsman in the English test team facing Lindwall's bowling.

The outlook is serious, for, as Mr. Butler recently warned the nation, intense competition is now to be regarded as the norm, and if Britain is to sustain her position as a world power, she cannot risk the loss of even a narrow margin of her export trade.

But why, envy apart and making allowance for the end of the post-war spree, is there this dangerous frustration of not enough money. It is part of the road back to freedom, which we here were late in treading. Exercising choice is more difficult and frustrating when there is a bigger selection and when bigger quantities of goods are available. Once, the amount which could be spent on say clothes was virtually limited because of rationing; now, the sky is the limit. But most of us are earthbound because other goods and services are exercising an enticing allurements. Confectionery illustrates what is happening; since de-rationing the average amount consumed has risen by 2 oz. per head. If we take 6d per quarter as the average price, and it is likely to be much higher, the average family of four is spending at least an extra shilling per week this way to the obvious detriment of some other forms of spending.

Changes in Personal Expenditure
(£ millions)

	Increases		Decreases	
	Ist qtr. 1953	Increase over 1st quarter 1951	Ist qtr. 1953	Decrease below 1st quarter 1951
Food	848	179		
Beer	119	12		
Tobacco	195	5		
Rent, rates	189	18		
Fuel	147	28		
Travel	88	14		
Other goods	466	49		
Armed Forces ..	13	4		
Total increases ..		309		
Alcohol other than beer			59	9
Household goods			179	17
Footwear			36	3
Clothing			178	36
Entertainment ..			43	3
Total decreases ..				68

Treasury statistics show what has been happening in the general fields of spending. Personal expenditure on consumers' goods and services has risen between the first quarter of 1951 and the corresponding period of 1953 by £ 241 millions. The bulk of this has been due to a greater expenditure on food: a bigger quantity bought, a larger variety purchased, the abolition of some food subsidies and higher prices for commodities since the fighting in Korea started — these are some of the reasons. They afford, however, small consolation since expenditure on food is normally considered a „must”, whether the food is in the luxury class or not. The heavier expen-

diture on rent reflects to some degree a better standard of living, but decent housing conditions are reckoned to be a right in the welfare state. The bigger fuel bill is almost entirely due to higher prices, and the larger amount spent on travel is a consequence of increased fares. In this country, business people live further from their work than in Holland, and fares are an essential expense of going to business, though the income tax authorities do not allow it to be set against income for tax purposes. Part of this item is, therefore, largely inescapable.

From this comparison it is clear that, in the main, the essentials have accounted for most of the higher expenditure, that luxury spending such as entertainments have suffered, and that some of the luxury element has been squeezed out of clothing, footwear and drinking. By the way, if this table were re-calculated in real terms the falls would be of larger proportions if not over a wider field.

At the same time the availability of a greater number of miscellaneous goods has some acknowledgment in the bigger expenditure on that item. The pressure on semi-luxury spending is causing the general feeling of „harduped-ness”, for in a welfare state, according to the general contention, the basic essentials should be automatically supplied.

London, 28th July, 1953.

HENRY HAKE.

P.S. My suggestion that Sir Winston Churchill was very ill receives support from the lack of photographs since his illness. Only when he was well enough to make the journey from Westerham to Chequers — a journey of some 50 miles or so — where there are photos at all. Now, Mr. Eden is back we shall see whether any radical changes are contemplated.

AANTEKENING

De ontwikkeling der Russische landbouw

Hoewel sinds de revolutie al 34 jaren zijn verlopen, bevindt de landbouw in de Sovjet-Unie zich nog steeds in de gietvorm. En vermoedelijk zal deze nog lange tijd onderworpen zijn aan vèrgaande veranderingen, ten doel hebbende een aanpassing van de landbouw en van de landbouwers aan de sociale structuur, die de communistische partij en de Regering van de Sovjet-Unie nastreven. Dit schrijft Leo Ranek, de Deense landbouwconsulent te Moskou, in een rapport van 6 Maart jl. aan zijn Ministerie van Landbouw, dat gepubliceerd werd in Landbrugsraadets Meddelelser.

Vergelijkt men de Russische landbouw van heden met die van 1918, dan valt een kolossale vooruitgang in de productie te constateren. Deze vooruitgang kan echter niet bevredigend genoemd worden voor een bevolking, die nu meer dan 210 miljoen zielen telt en waarvan de koopkracht en de levensbehoeften op een hoger niveau liggen dan in 1918.

Vergeleken met het lage peil van de landbouw in 1918 is de stijging van de graanproductie heel groot. In 1923 — het eerste normale jaar na de revolutie en de daarop volgende oorlogen — bedroeg deze 56,3 miljoen ton. In 1952 131 miljoen ton, een toename dus met 132,7 pCt. Hierdoor is de bruto hoeveelheid graan, die ter beschikking van de bevolking komt, gestegen van 419 kg per persoon in 1923 tot 624 kg in 1952.

Malenkov zei dan ook in October 1952, dat het graanvraagstuk in de Unie der Sovjetrepublieken nu op succesvolle wijze was opgelost. Deze uitspraak moet niet worden opgevat alsof men met de korenproductie tevre-

den is, maar eerder, dat thans de graanvoorraden zijn bereikt, die de Regering noodzakelijk acht om de voeding van de bevolking te verzekeren gedurende een vrij lange reeks van jaren in geval van oorlog of andere catastrofes.

Dat naar verdere verhoging der productie wordt gestreefd, blijkt ook wel hieruit, dat het thans lopende vijfjarenplan een stijging van de tarwe-opbrengst beoogt met 55—65 pCt t.o.v. 1950. Dat wil zeggen, dat in 1955 de productie van tarwe op ongeveer 90 miljoen ton zou komen. Hierdoor zou deze, aldus Ranek, meer dan 60 pCt van de wereldproductie bedragen. (Het komt ons voor, dat dit laatste niet geheel juist is. De wereldproductie van tarwe wordt niet voor 1952 geschat op 199 miljoen ton — een nieuw record — tegen 176 miljoen ton in 1951 en een gemiddelde van 164 miljoen ton voor de jaren 1935—'39).

Uit de verdere mededelingen van Ranek blijkt overigens wel, dat de Russische tarweteelt de laatste jaren sterk is uitgebreid. Van 1948 tot 1952 is de verbouw met circa 13 miljoen hectare toegenomen; de tarwe zou thans 61 pCt van de productie van broodgraan omvatten.

De totale betaalde oppervlakte wordt voor 1952 op 156,4 miljoen ha opgegeven. Hierbij komen nog de natuurlijke weiden, die nog niet in de statistiek zijn opgenomen. Op basis van de gegevens van 1950 omtrent het gebruik van het areaal, komt Ranek, rekening houdende met de verschuivingen, die sindsdien hebben plaats gehad, voor 1952 tot de volgende opstelling:

graangewassen	104,5	miljoen ha	
technische gewassen	18,0	„	„
aardappelen en groenten ..	11,3	„	„
voedergewassen	22,6	„	„
	<hr/>		
totaal	156,4	„	„

Voor de belangrijkste „technische” gewassen zou de verdeling in 1952 ongeveer als volgt zijn:

katoen	circa	3,0	miljoen ha
mais	„	4,5	„
zonnebloemen	„	4,0	„
vezelvlas	„	2,5	„
suikerbieten	„	1,6	„
		<hr/>	
totaal	„	15,6	„

De resterende circa 2,4 miljoen ha zijn te verdelen o.a. onder hennep, mosterd, sojabonen, olievlas, ricinus, tabak en thee.

* *

Ofschoon deze berekeningen onder voorbehoud moeten worden genomen, wijzen ze toch op veranderingen in de Sovjetische landbouw. Zo is met een stijgende opbrengst het aandeel der granen in de betaalde oppervlakte achteruitgegaan. Deze omvatten circa 66,8 pCt van de betaalde grond tegen 90 pCt in 1913. Daarentegen is de verbouw van handels- en voedergewassen sterk vooruitgegaan, nl. van resp. 4,3 en 2 pCt in 1913 tot ca 11,5 en 14,5 pCt in 1952. Voorts is de oppervlakte, betaald met aardappelen en groenten, verdubbeld, nl. van 3,6 tot 7,2 pCt.

Deze veranderingen in het bouwplan waren nodig voor de voorziening van de nieuw opgerichte, alzijdige industrie met grondstoffen, maar bovendien vanwege de wijzigingen in de levensgewoonten van de bevolking en in haar verdeling over de bedrijfstakken. Ranek wijst in dit verband op de sterke groei van de stedelijke bevolking,

wat een grotere vraag naar veredelde levensmiddelen heeft teweeggebracht. „Men is niet meer tevreden met brood en augurken”. Vandaar een grote vraag naar vlees, eieren en melk. De aanvoer in de staats- en coöperatieve winkels is evenwel te klein en te onregelmatig. De bevolking is daardoor in heel belangrijke mate aangewezen op de colchosmarkten, waar als regel de prijzen echter hoger zijn.

* *

Dat de mechanisatie van de landbouw sterk is doorgevoerd, blijkt wel daaruit, dat de landbouw in 1952 131.000 tractoren ontving (omgerekend op tractoren met 15 pk) en 57.000 vrachtauto's. Voorts 41.000 maai-dorsmachines, waarvan 21.000 zichzelf voortbewegende combines. Deze aantallen, hoe groot ook, zijn evenwel kleiner dan die van 1951. Toen ontving de landbouw o.a. 137.000 tractoren en 53.000 combines.

Wanneer in aanmerking wordt genomen, dat het ploegen nagenoeg geheel, het zaaien voor 80 pCt en de graanoogst voor 70 pCt is gemechaniseerd, kan aangenomen worden, dat men zich voor de komende jaren zal beperken tot het vervangen van de oude modellen door nieuwe en meer effectieve machines. Ranek maakt hierbij de opmerking, dat tractoren en combines niet voldoende worden benut, op vele plaatsen slechts voor 50 pCt. Waar men zich in de komende jaren sterk op zal toeleggen, is een meer alzijdige mechanisatie, nl. het werk bij de handels- en voedergewassen, de ensilage, het reinigen en drogen van het koren, zowel als alle werkzaamheden bij de verzorging van het vee.

Hierbij speelt de electricatie in de landbouw een beslissende rol. Deze gaat regelmatig vooruit, maar het is nog lang niet deze, dat alle colchozen in de Sovjet-Unie van electriciteit zijn voorzien. Op heden ontbreekt deze nog op 87 pCt van alle landbouwbedrijven, maar ofschoon dit percentage groot lijkt, moet men zich niet verbazen als de electricatie heel snel wordt doorgevoerd. De Staat dringt aan op arbeiders voor de industrie en de landbouw kan nog miljoenen mensen leveren, indien hun werkkraft door machines wordt vervangen.

Wat betreft de politieke verhoudingen in de landbouw kan gezegd worden, dat de samenvoeging van kleinere colchozen tot grotere eenheden nu wel ongeveer als afgesloten kan worden beschouwd. In totaal zouden er nu in de Unie circa 97.000 colchozen zijn, die worden bediend door circa 9.000 motor- en tractorstations. Evenals in 1951 is er in 1952 energiek aan gewerkt om aan de colchozen vakkundige leiders te geven, om zodoende de productiviteit op te voeren. Er worden vele voorbeelden van genoemd, hoe een flinke leider in de loop van weinige jaren de productie van een colchose en daarmee de inkomsten van de boeren aanzienlijk heeft kunnen opvoeren. Maar het is zeker geen lichte opgave om de colchozen op zijn minst 90.000 geschikte specialisten te verschaffen. Het zal dus zeker nog enige jaren duren voordat deze bedrijven worden geleid volgens de richtlijnen die de Staat wenst.

Voorlopig is men dus bezig om de colchozen na de concentratie te consolideren. Maar men mag verwachten, aldus schrijft Ranek, dat de positie van de bij de collectieve bedrijven aangesloten boeren binnen een aantal jaren een radicale verandering zal ondergaan, vooral in hun verhouding tot de Staat. Hierop duiden de uitspraken, waartoe I. V. Stalin komt in zijn werk over de economische problemen van het socialisme in de U.S.S.R., en waarin hij concludeert, dat de huidige

positie van de colchozen ten opzichte van de Staat zo langzamerhand begint te werken als een rem op de productieplannen van de Overheid. Het vraagstuk is later voorzichtig geventileerd in de dagbladers.

Deze veranderingen in de landbouw betekenen in de praktijk, dat de colchozen al hun goederen aan de Staat moeten afleveren en daarvoor van deze alle goederen ontvangen, die zij nodig hebben. Zodoende zal de gehele handel in voedingsmiddelen in handen van de Staat komen. De colchosboeren zullen wel niet verdwijnen, maar de handel zal plaats hebben door de Staat en tegen door deze vastgestelde prijzen. Voor de stadsbevolking zal dit zeker betekenen, dat de kosten van levensonderhoud goedkoper worden. Voor de boeren van de collectieve bedrijven klaarblijkelijk, dat zij hun eigen vee en kleine landbouw moeten opgeven, met uitzondering van wat tuin ter dekking van het eigen verbruik van groenten en fruit. Hoe snel deze ontwikkeling tot stand zal komen, zal er van afhangen in hoeverre het de Staat mogelijk is de colchosboeren van goederen te voorzien.

De Russische landbouw zal dus, als in deze plannen geen wijziging komt, nog verder gaan in de richting van grote collectieve, volgens de richtlijnen van hogerhand geleide, bedrijven waarbij van eigen bezit en inkomen van de boeren niet veel zal overblijven. De ontwikkeling gaat verder.

Voorburg.

Ir. M. K. HYLKEMA.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

De marktdisconto's en de callgeldnotering bleven gedurende de verslagweek onveranderd en ook in het nominale karakter van deze rentevoeten kwam geen wijziging. De tijd, dat Juli een krappe maand op de geldmarkt was, en dat er van ultimomoelijkheden sprake was, behoort tot een grijs verleden. Thans heerst op de geldmarkt permanent overgrote ruimte, waarbij het liquiditeitsreservoir der banken zo groot is, dat praktisch alle instellingen onverwachte ontbrekingen in practische financiën zonder een beroep op de discontomarkt te doen.

Het bericht van de uitgifte van een nieuwe staatslening bracht op de geldmarkt generlei reactie teweeg. Weliswaar zal de storting hierop (per 1 September) aanzienlijke overmakingen vereisen, zowel ten laste van reeds aanwezige creditsaldi op bankrekeningen, als ten laste van debetsaldi die dan zullen ontstaan wegens voorfinanciering door banken van inschrijvingen van institutionele beleggers, doch een aanzienlijke verkoopdruk op de markt is ook uit dezen hoofde niet te verwachten. Voor zover de banken niet reeds thans over de benodigde liquide middelen beschikken, resp. deze zullen verkrijgen uit tussen nu en 1 September vervallend papier, kunnen zij nl. nog gebruik maken van de hun verleende faciliteit, stortingen te verrichten in de vorm van schatkistpapier met een resterende looptijd van zes maanden of minder (waarbij een disconto van 3/4 pCt per jaar in aftrek zal worden gebracht).

De kapitaalmarkt.

Van een koersdaling als reactie op het sluiten van de wapenstilstand in Korea was gedurende de verslagweek geen sprake. Ware in Indonesië niet een nieuw links georiënteerd kabinet opgetreden, in verband waarmee Indonesische fondsen en sommige scheepvaart aandelen

een daling ondergingen, dan zou de algemene aandelenindex de afgelopen week waarschijnlijk zelfs zijn gestegen. In Wallstreet vond de afgelopen week inderdaad een niet onaanzienlijke koersstijging plaats. Dow Jones Industrials bedroeg op 31 Juli 275,4 tegen 269,8 een week tevoren. De herinnering gaat hierbij onwillekeurig terug naar de eerste periode na het uitbreken van het Korea-conflict, toen in Wallstreet en Amsterdam het koersniveau aanvankelijk daalde, hoewel toch een oorlogseconomie voor de deur stond.

De lang verwachte aankondiging van een nieuwe staatslening geschiedde de afgelopen week; het gevraagde bedrag is f 400 mln. De condities, nl. 3½ pCt rentevoet bij een gemiddelde looptijd van 15 jaar en emissie à pari, werden ter beurze als bevredigend beschouwd. Wanneer men de aangename ontvangst, die aan deze 3½ pCt staatslening ten deel valt, aanschouwt, krijgt men de indruk, dat het Ministerie van Financiën er in slaagt zijn goedkoop-geldpolitiek door te zetten ten koste van veel minder wrevol bij de beleggers dan enige jaren geleden. Bij deze politiek speelt de laatste tijd het (doen) aanhouden van grote hoeveelheden liquide middelen een hoofdrol. De liquiditeit van het Rijk is groot, niet alleen doordat de staatsinkomsten (belastingen) de uitgaven overtreffen, maar ook o.a. door het nalaten van afboekingen van het creditsaldo van het Rijk bij De Nederlandsche Bank op de boekvordering van de circulatiebank op de Staat. Op grond van de grote liquiditeit van het Rijk wordt nieuw schatkistpapier slechts mondjesmaat afgegeven, waardoor — mede in verband met het betalingsbalansoverschot — de banken zeer liquide worden en zich gedeeltelijk op staatsleningen met middellange looptijd (bijv. 10 jaar) richten, hetgeen op zichzelf reeds een rentedrukkend effect heeft. Tevens op grond van zijn grote liquiditeit, laat het Rijk betrekkelijk veel tijd verstrijken, alvorens het met een langlopende lening komt, zodat ook de institutionele beleggers zeer liquide zijn.

Wegens het ontbreken van inflatoire spanningen hier te lande kon op deze politiek van overall-liquiditeitsvergroting, redelijkerwijze weinig aanmerking worden gemaakt, ook niet door de voorvechters van een „gezond financieel beleid”, zodat het Ministerie ongehinderd door psychologische overwegingen, via deze weg de korte en lange beleggers in het gewenste hoekje kon krijgen.

Aand. indexcijfers.	24 Juli 1953	31 Juli 1953
Algemeen	156,0	155,7
Industrie	214,9	215,4
Scheepvaart	162,0	161,8
Banken	133,9	134,0
Indon. aand.	58,6	57,3
Aandelen.		
A.K.U.	169	171¼
Philips	167¼	168¼
Unilever	192¼	196¼
H.A.L.	134½	133%
Amsterd. Rubber	97½	94½
H.V.A.	114	109½
Kon. Petroleum	321¼	328¾
Staatsfondsen.		
2½ pCt N.W.S.	79 ⁹ / ₁₆	78¾
3-3½ pCt 1947	98 ⁹ / ₁₆	98 ⁷ / ₁₆
3 pCt Invest. cert.	98½	98%
3½ pCt 1951	101 ¹⁵ / ₁₆	101
3 pCt Dollarlening	96	95 ¹³ / ₁₆
Diverse obligaties.		
3½ pCt Gem. R'dam 1937 VI ...	102	101¼
3½ pCt Bataafsche Petr.	102	102
3½ pCt Philips 1948	100%	100½
3¼ pCt Westl. Hyp. Bank	98	98

J. C. BREZET.

STATISTIEKEN

NATIONALE BANK VAN BELGIË

(Voornaamste posten in miljoenen francs)

SPECIFICATIE DER EMISSIES IN JUNI 1953

(Bedragen in duizenden guldens; koersen en rentevoeten in pC)

NAAM	Bedrag (nominaal)	Koers	Bedrag (reël)	Rentevoet	Looptijd
u n i.					
Obligaties					
Overheid:					
Investeringcertificaten	42	100	42	3	16 1/2
Beleggingscertificaten	4	100 1/2	4	3 1/2	46 1/2
Particulieren:					
Hervormde Gemeente te Dordrecht	250	100	250	4	25 1/2
Gereformeerde Kerk te Ede	125	100	125	4	30 1/2
Gereformeerde Kerk v. Rotterdam-Charlois	300	100	300	4	25 1/2
De Auto Financier N.V., Groningen	100	100	100	4 1/2	20 1/2
Aandelen.					
N.V. Nederlandsch-Amerikaansche Stoomvaart-Maatschappij „Holland-Amerika Lijn“, Rotterdam	20.000	100	20.000		

1) Versterkte en/of vervroegde gehele of gedeeltelijke aflossing te allen tijde toegestaan.

2) Versterkte en/of vervroegde gehele of gedeeltelijke aflossing van zekere datum af toegestaan.

Data	Goudvoorraad	Teged op het buitenland	Vorderingen op het buitenland i.v.m. betalingsaccorden	Handelsspapier op België en overheidseffecten	Voorschotten op overheidsfondsen
18 Juni 1953	34.767	1.127	15.085	11.910	541
25 Juni 1953	34.778	1.133	15.108	12.044	555
2 Juli 1953	34.778	861	14.834	15.356	730
9 Juli 1953	34.778	970	15.073	15.603	591
16 Juli 1953	34.954	1.863	14.886	15.272	686
23 Juli 1953	34.954	1.858	14.944	15.430	571

Data	Deel- en pasmunt	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi				Verbindenissen t.o. het buitenland i.v.m. betalingsaccorden	
			Schatkist			Diverse rekeningen courant	E.B.U.-landen	Andere
			gewone rek.	rek. Acc. Econ.	Sam.w.			
18 Juni 1953	374	95.873	4	289	502	1.377	355	955
25 Juni 1953	368	96.160	2	147	345	1.637	260	959
2 Juli 1953	339	98.945	4	147	351	1.470	331	1.023
9 Juli 1953	319	99.176	3	147	400	1.364	246	983
16 Juli 1953	313	99.147	3	147	355	1.328	559	1.003
23 Juli 1953	307	99.037	6	147	351	1.299	641	1.020

EMISSIES IN 1953

(Reële bedragen in duizenden guldens)

Maand	Obligaties	Aandelen	Totaal	Waarvan conversies	Uit omzetting van andere beleggingen en geblokkeerd tegoed	Nieuw geld
Januari	12.005	1.275	13.280	—	21	13.259
Februari	931	2.735	3.666	—	37	3.629
Maart	203.117	—	203.117	—	17	203.100
April	2.467	—	2.467	—	17	2.450
Mei	9.329	500	9.829	—	41	9.788
Juni	821	20.000	20.821	—	46	20.775

BANK INDONESIA

(Voornaamste posten in duizenden rupiah's)

Data	Munt, muntmateriaal, goud en deviezen-certificaten	Vorderingen in vreemd courant betaalbaar	Deviezenfonds valutarekening	Disconto's en voorschotten op onderpand betaalbaar in eigen courant	Voorschotten aan de Regering v. d. Rep. Indon.
17 Juni 1953	2.364.775	729.423	337.975	568.623	3.933.933
24 Juni 1953	2.364.775	730.163	197.164	594.772	4.005.991
30 Juni 1953	2.364.777	764.310	103.037	587.578	3.678.271
8 Juli 1953	2.247.321	688.426	158.588	633.619	58.874
15 Juli 1953	2.198.355	668.353	133.813	614.007	189.828
22 Juli 1953	2.162.463	705.337	150.325	620.291	222.198

Data	Bankbiljetten in omloop	Deviezenfonds buitenlandse passiva	Rekening courant saldi v/d Reg. v/d Rep. Indon.		Van anderen
			Bijzondere rekening inzake de E.C.A. hulp		
17 Juni 1953	4.903.822	783.135	494.868		1.180.973
24 Juni 1953	4.932.551	684.362	494.868		1.156.195
30 Juni 1953	4.909.188	719.238	494.868		1.154.703
8 Juli 1953	4.898.250	726.737	494.868		1.109.639
15 Juli 1953	4.919.747	738.320	494.868		1.050.253
22 Juli 1953	4.871.201	825.594	494.868		1.034.515

Muntbiljetcirculatie per 17 Juni	Rp. 357.015.710,—
Muntbiljetcirculatie per 24 Juni	Rp. 360.357.312,50
Muntbiljetcirculatie per 30 Juni	Rp. 361.967.413,50
Muntbiljetcirculatie per 8 Juli	Rp. 365.169.703,50
Muntbiljetcirculatie per 15 Juli	Rp. 366.842.928,50
Muntbiljetcirculatie per 22 Juli	Rp. 369.446.972,—

beschikbare krachten

Jong, academisch gevormd

ACCOUNTANT

heeft gedeelte van zijn tijd beschikbaar voor het vervullen van een dienstbetrekking. Inlichtingen onder nr. ESB 32-2 bureau van dit blad, Postbus 42, Schiedam.

ZEND Uw opdrachten

TIJDIG in

vacatures

De Firma

A. VAN HOBOKEN & CO
PARKLAAN 32-34, ROTTERDAM

zoekt voor haar vertegenwoordigers op Java, die zich, behalve met het beheer van cultuurondernemingen, ook met assurantie- en scheepvaartzaken bezig houden, ter vervulling van een leidende functie, een

STAFEMPLOYE

die bij voorkeur reeds in Indonesië of elders in het buitenland in een belangrijke functie werkzaam is geweest. Academische vorming strekt tot aanbeveling. Leeftijd tot ca 40 jaar.

Eigenhandig geschreven sollicitaties met vermelding van leeftijd, opleiding, diploma's en practijk te richten aan bovengenoemd adres.

(Vervolg vacatures op achterpagina)

Bij een
BANKINSTELLING

in het westen des lands bestaat een vacature voor de positie van

*chef van de
administratieve afdelingen*

Het betreft hier een organisatorische en leidinggevende functie, waarvoor bij voorkeur een lid V.A.G.A. of N.I.V.A. van ca 40 jaar wordt gezocht. Grondige kennis van het bankbedrijf is een vereiste.

Eigenhandig geschreven brieven met beknopte doch volledige levensbeschrijving worden onder No. 81 ingewacht bij

Psychologisch Adviesbureau
L. Deen en Dr J. G. H. Bokslag
Nwe Binnenweg 474, R'dam.

Om vertrouwelijke behandeling van sollicitaties te waarborgen worden deze, desverlangd, niet dan na overleg met kandidaten aan onze opdrachtgeefster doorgezonden.

ONDERNEMINGEN,

**die het beste leidende
personeel zoeken,**

speciaal met economische
scholing, roepen sollicitanten
op door middel van een
annonce in de rubriek

„VACATURES“

Het aantal reacties,
dat deze annonces tot gevolg
hebben, is doorgaans
uitermate bevredigend;
begrijpelijk, omdat er bijna
geen grote instelling is,
die dit blad niet regel-
matig ontvangt en
waar het niet circuleert.

Opdrachten voor het volgende
nummer dienen Dinsdag a.s. in
ons bezit te zijn.

KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

3 1/2 PCT.

NEDERLANDSE STAATSLENING 1953

uit te geven tot een bedrag van

f 400.000.000.-

krachtens de Leningwet 1949 (Stbl. K 145)
en de Leningwet 1953 (Stbl. 297)

KOERS VAN UITGIFTE 100%

Schuldbewijzen aan toonder groot nominaal f 1000 en f 500;
schuldregister-inschrijvingen groot ten minste f 100.000.

Looptijd ten hoogste 30 jaren. Aflossing zal plaatsvinden in
30 jaarlijkse termijnen, afwisselend 3%, 4% en 3% per jaar,
onder voorbehoud van versterkte of algehele delging.

Coupons per 1 Maart en 1 September.

INSCHRIJVING

op 12 Augustus 1953 van 9 tot 16 uur
bij het Agentschap van het Ministerie van Financiën te
Amsterdam, uitsluitend door bemiddeling van Banken of
Commissionnairs in effecten, leden van de Bedrijfsgroep
Effectenhandel.

Aanvragen tot inschrijving moeten zo tijdig worden opge-
geven, dat zij door de Bank of Commissionnair op de
inschrijvingsdag kunnen worden ingediend bij het Agentschap.

STORTING

op 1 September 1953 vóór 12.30 uur
bij de Nederlandsche Bank te Amsterdam.

*Heeft U één of meer
bestel/wrachtwagens
in bedrijf?*

Dan zal het U zeker interes-
seren te weten, dat het week-
blad „Bedrijfsvervoer“ weke-
lijks deskundige voorlichting
geeft op het gebied van ver-
voersefficiency, autotechniek
en aanverwante onderwerpen.
Het bedrijfseconomische aspect
heeft hierbij in belangrijke ma-
te de aandacht. Zo verscheen 1
Augustus een nummer, speciaal
gewijd aan een analyse van be-
stelwerk, bevattende het com-
plete E.V.O.-rapport over de
vraag: „Is bestelwerk tegen
minder kosten mogelijk?“ Ook
worden regelmatig problemen
belicht met betrekking tot

Intern Transport,

een onderwerp, dat dagelijks
aan actualiteit wint! Zelfs in-
dien U alleen met Intern Trans-
port te maken heeft, is „Be-
drijfsvervoer“ reeds een onmis-
baar orgaan voor U.

Losse nummers: f 0,50 per st.
Abonnementsprijs: f 14,50 per
jaar (f 9,50 voor E.V.O.-leden).
Administratie „Bedrijfsvervoer“
Postbus 42, Schiedam.